

Kommentar til general Frisvolds artikkel i NMT 1/92

av oblt. cand philol Anton Olstad

Generalløytnant Paal Frisvolds artikkel om alliert planlegging for frigjøringen av Norge, NMT 1/92, var meget opplysende og særdeles interessant.

Til supplement av den offisielle krigshistorie: Oberstløytnant A.D. Dahl, sjef for Alta bataljon under kampene om Narvik, var blitt sendt til USA for å rekruttere norskamerikanere til de norske oppsetninger som var kommet i gang i Skottland. Sammen med ambassadør Morgentierne fikk han foretrede for president Roosevelt – for å få klarering på toppplan. Roosevelts svar var greit nok; teoretisk kunne tyskamerikanerne be om rekruttering av tyskamerikanere – det var betraktelig flere av dem enn det var norskamerikanere – og oppsetting av egne norsk-amerikanske avdelinger derfor ikke mulig.

Dette var 9. august 1941. Roosevelt var ellers svært positiv til Norges sak. Det var oppstått et personlig vennskap mellom ham og vårt daværende kronprinspar, Olav og Märtha, under kronprinsparets vellykkede Amerikabesøk i 1939.

Etter bombingene av Pearl Harbour 7. desember 1941 ble det lett å arbeide for Norges sak i Amerika. A.D. Dahl var tilknyttet ambassaden i Washington. Den 5. mai 1942 ble han personlig innkalt til samtale med president Roosevelt i Det hvite hus. General Watson ved presidentens stab ledsaget ham inn. Roosevelt vil høre Dahls syn på hvordan en militær frigjøring av Norge kunne skje. Dahl forstod Roosevelt slik at det ble planlagt en slik operasjon, og at det var derfor presidenten ønsket å høre hans mening.

I rapport nr 5 av 5. august 1942 forteller Dahl at han har avsluttet sin tjeneste ved det amerikanske 87 Mountain Regiment. Han skriver at amerikanerne ønsker at han skal være med i planlegging av bestemte operasjoner. (Plough). Dahls rapport nr 8 av 11. august gjelder ødeleggesplaner av norsk industri og kraftforsyning som er viktig for tyskerne. Oversikt over Europas aluminiumsindustri er et

eget vedlegg. 24. april 1942 er A.D. Dahl av general Hansteen beordret som forsvarssjefens representant i USA «for å samarbeide med den amerikanske generalstab om visse planer».

Dahl kom med i planleggingsgruppen for First Special Service Force, hvor hovedmennene, foruten Dahl, var en britisk brigader og en amerikansk general. Operasjon PLOUGH ble imidlertid sløffet.

Men i skriv av 10. juli 1942 fra Headquarters Army Ground Forces til sjefen for Second Army gis ordre om opprettelsen av 99th Infantry Battalion (separate) i Camp Ripley, Minnesota. Befal og menige forutsettes å være av «Norwegian extraction and who speak Norwegian».

Dahl var rådgiver ved opprettelsen av denne avdelingen, og han forteller i rapport nr 22 27. november 1942 at han har skaffet ski-instruktører til spesialstyrken. Dav. kaptein, senere oberst Einar Kiil er leder.

Dahl inspiserte 99. bataljon ved et par anledninger. Den 19. oktober 1943 erkjenner Dahl beordring tilbake til Storbritannia. Den 14. februar leverte han etter oppdrag et PM, som neppe fikk de følger det burde hatt. Det var en analyse av hva som ville skje hvis/når sovjetiske operasjoner gjennom Nord-Finland går videre inn i Nord-Norge. Dahls PM regnet med tre muligheter. Tysk tilbaketrekning bare fra Øst-Finnmark, fra hele Finnmark til Kvenangen, og fra hele Nord-Norge til Trøndelag. Dahl trekker konklusjonene av alternativene. PMet inneholder detaljerte oppgaver om stridskrefter fra marine, flyvåpen og hær. Han hevder at tyskerne vil bruke den brente jords taktikk. Forsyninger til sivilbefolkningen ville derfor måtte bli betydelige.

Koordinering mellom sovjetrusserne, britene, amerikanerne – og nordmennene var ikke helt enkelt. Både prestisje og mistenksomhet synes å ha medvirket. Da russerne fortsatte inn i Norge, foreslo Harry Søderman (en hovedstøttespiller for

de norske oppsetningene i Sverige) at Bernt Balchen skulle fly forsyninger til Finnmark. Bernt Balchen fikk straks lov å bruke Kallax ved Luleå til sine amerikanske fly. Men i hele november og desember førte man lange og innviklede forhandlinger med den russiske ambassadør i Stockholm, madame Kolontai. Omsider går det i orden. Ved nyttårstid er Balchen og 10 fly med besetninger, alle i uniform, etablert på en militær flyplass i det «nøytrale» Sverige.

Bernt Balchen skriver i «Kom nord med meg» at riktignok er Kirkenes under alliert overkommando, men at den russiske kommandanten, oberst Lukim Grigge, hersket som en tsar over flyplassen ved Kirkenes.

I den store operasjonen OVERLORD synes friksjonene å ha vært ubetydelige mellom briter og amerikanere. Men i sabotasjeaksjonen RYPE, som amerikanske (norsk-amerikanske) styrker utførte, kommer uoverensstemmelser til syne. Amerikanerne ville hatt norsk flyvere med RAF-maskiner til å fly styrken inn, fordi sannsynligheten for at flyene skulle finne frem, da var større. Britene avsto; hadde bruk for flyene andre steder. Den amerikanske spesialstyrken startet fra 24. mars 1945 i åtte Liberator bombefly, med Jævsjø ved Steinkjer som mål. Fire fly kom ikke frem. Et droppet fallskjermjegere og utstyr i Sverige. Et kom ut av kurs og ble knust på Orknøyene. To fly fant ikke droppeplassen og returnerte. Men de som ble satt ned utførte sitt oppdrag jernbanesprengning.

Mot slutten av oppholdet i fjellet var det vanskelig for RYPE å få svar fra London. Først 11. mai kom melding om krigen var over og at styrken kunne ta seg frem til Steinkjer. Etter en fin mottagelse i Steinkjer dro avdelingen til Trondheim og deltok i 17. maitogget. Den ble deretter ganske raskt beordret til Namsos.

William Colby, gruppens leder, (skriver Gerd Nyquist i «Bataljon 99» s 176): – Jeg tror at britene var svært ivrige etter å forhindre at det kom ame-

NMT

Tidsskrifter

Redaktør Oblt Kjell Grandhagen

NATO's Rapid Reaction Corps – bare en papirtiger?

Et sentralt element i NATO's nye styrkestruktur er de nye hurtige innsetningsstyrkene. Den største av dem er det nye rapid Reaction Corps (RRC). Korpset har viktige karakteristikk som mobilitet, multinasjonalitet, fleksibilitet og spredning. Men samtidig mangler det et troverdig kommando- og kontrollsystem og et brukbart logistikkonsept og -apparat. Er det nye korpset stort sett bare vakre ord i festtaler, eller kan det bli en realitet? Journalisten David Miller peker på ulike sider ved NATO-korpset i artikkelen «The proposed NATO Rapid Reaction Corps» i desembernummeret av tidsskriftet «NATO's Sixteen Nations».

Det har blåst en ny vind over NATOs hovedkvarter de siste årene. Den har båret med seg en fornyet interesse for hurtige innsetningsstyrker og multinasjonalitet. Slike styrker må være innsatsklare i fredstid, og klare til å deployere hvor og når det måtte være nødvendig. Hovedhensikten er å avskrekke en potensiell motstander, og hvis det ikke lykkes – å møte trusselen militært. Det var på denne bakgrunn NATO-ministrene i mai 1991 vedtok å opprette det nye Rapid Reaction Corps (RRC).

Nå er jo ikke akkurat hverken ideene om hurtige innsetningsstyrker eller multinasjonalitet revolusjonerende nye. USA har lenge hatt slike styrker, blant annet i sitt 195 000 mann store Marinekorps. Frankrike har hatt sin Force d'Action Rapide (FAR) med fire divisjoner, og Spania har en tilsvarende – om enn langt mindre – styrke.

Storbritannia hadde en såkalt Rapid Deployment Force fra tidlig på sekstitallet til 1978.

NATOs eget brannkorps – AMF (Land) – representerer kombinasjonen av hurtighet og multinasjonalitet. Den

5000 mann sterke brigadegruppen har permanent tildelte styrker, som fra sine garnisoner raskt kan deployere til ulike, forberedte innsatsområder innenfor NATO. AMF (Air) bygger på et tilsvarende konsept, men har ikke noe permanent hovedkvarter. Flystyrkene blir derfor satt under kontroll av den lokale sjef. AMF øver samlet hvert år.

På sjøsiden representerer NATO's stående Atlanterhavsstyrke (STANAVFORLANT) den samme ide. Det gjør også den stående Kanalstyrken (STANAVFORCHAN), mens en tilsvarende styrke i Middelhavet bare settes sammen i deler av året.

NATO forbereder nå etableringen av en Rapid Reaction Force med komponenter både fra land, sjø og luft. Hovedelementet på hærside blir Rapid Reaction Corps, som skal få en styrke på omtrent 70 000 mann. Hvor «rapid» en så stor styrke blir kan naturligvis diskuteres, og AMF (L) vil derfor bli videreført som en Immediate Reaction Force (IRF), noe utvidet i styrke og med en reaksjonstid på 72 timer.

Slik det ser ut idag vil RRC-korpset

bestå av fire divisjonern, en britisk panserdivisjon basert i Tyskland; en luftlandedivisjon bestående av brigader fra Tyskland, Storbritannia og Belgia/Nederland; en britisk sammensatt divisjon; og en sammensatt divisjon med brigader fra Hellas, Italia og Tyrkia. En viss interesse knytter seg naturligvis til hvilken nasjon som skal ha kommandoen over sistnevnte, men det er vel svært vanskelig å forestille seg at det kan bli noen annen enn Italia.

Korpset skal ha et britisk hovedkvarter og britisk sjef, og får standkvarter enten i Rheindahlen eller Bielefeld i Tyskland. I SHAPE i Belgia skal det etableres en multinasjonal planleggingsstab som skal utarbeide planene for korpsets innsetting. Dette forteller at korpset vil stå under kommando av SACEUR selv.

Det mest bemerkelsesverdige ved korpset er kanskje mangelen på amerikansk deltagelse, men det er verdt å merke seg at heller ikke nasjoner som Frankrike og Spania er med. Rent militært må det jo også settes et spørsmålsteget ved korpsets sammensetning: Korpsets knyttneve, panserdivisjonen, er uni-nasjonal, hvilket derved ikke gir multinasjonalitetens styrker er også et tankekors. Det har forøvrig vært diskutert å tilføre en amerikansk panserdivisjon til styrken.

Sannsynligvis vil ikke RRC få et spesifikt oppdrag i fredstid – selve korpsets natur innebærer at det skal være et instrument mot det uventede. Derimot er det klart at RRC skal

rikanere til Norge. Norge var likesom britenes operasjonsområde. – Da krigen faktisk var slutt, ble RYPE holdt oppe i fjellene i lang tid – vi fant ut etterpå at det var av politiske grunner. – Og da RYPE kom til Trondheim og sjekket inn på Britannia, fikk britene

dem ut i en fykende fart og sendt opp til Namsos.

Man kan prise seg lykkelig over at det bare var Finnmark som tyskerne forsøkte å forsvare med våpenmakt. Det skulle vært ytterst vanskelig å planlegge og sette sammen styrker og

tonnasje til en vestalliert militær befrielse av Norge.

Første gang man ser det så klart fremstilt som i general Paal Frisvolds artikkel. Kanskje vi bør legge mer vekt på vårt eget forsvar og regne hjelp utenfra som ren bonus? □